

"Ehl-i tasavvufun bir kısmı; tevhid içinde tam huzuru kazanmak için 'la meşhude illa hu' deyip kâinatı unuttur; nisyan perdesini üstüne çeker; sonra tam huzuru bulur. Ve diğer bir kısmı hakiki tevhidi ve tam huzuru bulmak için..." İzah eder misiniz?

Vahdet-i Vücut: "Lâ mevcude illâ hu" cümlesinde ifadesini bulan, bütün masıvayı inkâr edip, sadece Allah'ın varlığına hasr-ı nazar eden bir tasavvuf meşrebidir. Yani Vahdet namına kesreti, Allah namına kâinatı inkâr etme mesleğidir.

Bu meslekte gidenleri böyle bir tarza sevkeden sebep ise, kesret ve eşyanın Allah'a olan huzuruna mâni olmasıdır. Huzuru kazanmak için eşyanın ve kâinatın varlıklarını yok sayıyorlar. Nazarlarını sadece Allah'ın varlığına teksif ediyorlar. Hatta Allah'ın varlığında öyle fani oluyorlar ki, O'nun diğer isim ve sıfatlarını bile akıllarına getirmiyorlar. Tabî bu tarz meslek, kalbî ve hissîdir; aklî ve muhakemevî tarzında değildir. Şayet aklen ve muhakeme ederek bu tarzı müdafaa etse, mes'ul olur. Allah'ın varlığının şiddetinden, diğer varlıkların zayıf vücutlarını fark edemiyor ve yoktur, diyorlar. Bu meslek, akıldan ziyade, halî ve kalbî bir meslektir. Onun için aklın mikyası ile tartılamaz.

Ehl-i sünnet, Allah'ın dışında, eşyanın ve mahlûkatın da varlığını kabul etmiştir. **Vahdet-i vücut**, manevî yol kat' etme esnasında bir cezbe, bir sarhoşluktur; muhakeme ve aklın iptalidir.

Sadece Cenab-ı Hakk'ın varlığını kabul edip, eşyanın varlığını kabul etmemek, ehli-sünnetin mühim bir kaidesi olan; "**Eşyanın hakikati sabittir**" hükmünü ihlaldir. Bu noktada vahdet-i vücut mesleği hak olan ehli-sünnetin görüşüne muhaliftir.

İkinci husus, Allah'ın varlığının dışında isim ve sıfatlarının tecellilerini kabul etmemek gibi tehlikeli bir durum ortaya çıkıyor. Sadece Allah'ın varlığında fani olmak, diğer isim ve sıfatlarını okumamak, kâmil bir imanı vermiyor. Arzı, semâyı, cennet ve cehennemi, melekleri ve ruhaniyatı, arşı ve kürsîyi, kısacası bütün varlık âlemini birlikte düşündüğümüzde bütün bu kesret âleminin aynı İlâhî sıfatlarla yaratıldıklarını müşahede ederiz. Sonsuz eşya yedi sıfattaki tevhid eder. Hepsini aynı irade ile aynı kudret ile vücut bulmuşlardır. Bu yedi sıfat ise aynı zâtın sıfatlarıdır. İlim başkasının da irade başkasının olamaz. Bu noktaya geldiğimizde, karşımızda kelime-i tevhidi buluruz: Lâ İlâhe illâ Allah...

Dolayısı ile, bu tarz bir yol, sağlam ve tahkiki bir imanı vermiyor. Bunun içindir ki, İbn-i Arabî Hazretleri; "**Allah'ı bilmek, varlığını bilmenin gayridir**" buyurarak,

Allah'ı varlığını sadece aklî delillerle, devir ve tesellül ile ispatlamanın kâfi olmadığını ifade ediyor. Zira Cenab-ı Hakk'ın varlığını kabul ile beraber, O'nu isim ve sıfatları ile bilmek ve tanımak lazımdır.

Ama [İbn-i Arabî](#) gibi zâtlar bu mânaları düşünmeden, sadece Allah'ın varlık mertebesini düşünüp cezbeyle gelerek; **“Allah'tan başka mevcut yoktur.”** demişlerdir. Yoksa cezbesiz, aklî, ilmî ve muhakeme tarzında söylene, dalalet olur.

Bunların durumu güneş ışığının içinde gözü kamaşan bir adamın sair zayıf ışıkları fark edememesi gibidir. İbn-i Arabî Hazretleri Allah'ın varlık güneşinden gözü kamaştığı için, sair zayıf varlıkları görememiştir. Bundan dolayı da Allah'tan başka mevcut yok demiştir. Ama kendine geldiği zaman, yani gözündeki kamaşma gittiği zaman, sair varlıkları kabul etmiştir. Bu sebepten dolayı Ehl-i sünnet âlimleri İbn-i Arabî'yi mazur saymışlardır.

Kalbi Allah sevgisi ile dolu olmayan ve maddeciliğe müptela olan birisi vahdet-i vücuttan dem vurursa, -haşa- kâinat ve madde namına Allah'ı inkâr etmiş olur.

Sahabe Mesleği: Bu meslekte, Allah'ın varlığının dışında, eşyanın vücudu ne inkâr edilir ne de nisyan perdesine sarılır. Eşya, varlık olarak sabittir; **Allah'ın isim ve sıfatlarını gösteren bir san'attır, bir mükemmel tarif edicidir.** Hangi varlığa nazar edilirse, orada Allah'ın varlığını ve birliğini ihtar ve işaret eden bir levha görünür. Onun için her şey Allah'ı hatırlatıp, huzuru kazandıran birer vasıta. Üstelik eşya, Allah'ın sadece varlık ve birliğini göstermiyor, onu bütün isim ve sıfatları ile tarif ediyor. Bu yüzden tam ve kâmil bir imanı temin ediyor. Onun için Kur'an, kâinat kitabını okutturan ve ders veren bir muallim gibidir. İşte sahabeler bu vechi ile Kur'an-ı Kerimi ve kâinat kitabını mükemmel bir şekilde okudukları için, tasavvuf ve kelâmın en büyük üstadları, en küçük sahabeye yetişemiyorlar. Risale-i Nur da aynı meslek üzerine gidiyor.

Bir de sahabe mesleğinde sadece kalb veya akıl esas alınmıyor, insandaki bütün his ve latifeler tam inkişaf içindedir, bu yüzden tam huzuru kazandırıyor.

Felsefedeki **panteizm** ve **monizm** ekolünün iddia ettiği gibi, varlık tektir lakin varlık sadece şu âleme münhasırdır deyip, Allah'ın ezeli ve ebedî vücudunu inkâr eder. Bu zaman insanları böyle maddî hastalıklara müptela olduğu için vahdet-i vücuttan dem vuramaz. Zira madde sevgisi iliklerine işlemiş olan birisi nasıl olur da onu tamamı ile inkâr edebilir.

Bu fikre girmenin iki mühim sebebi vardır: **Birisi**, mahlûkat ve masivanın huzuru bozmasıdır. Yani nazarını Allah'a tevcih etmiş olan bu Allah dostları masıvayı bu tevcihe bir engel görmüşler. Bu sebepten dolayı huzura zarar gelmemesi için varlığı inkâr etmişler. Buna, Allah namına kâinatı feda etmişler, denebilir.

Diğer sebep ise, iman hakikatlerinin sair rükünlerini aklen ve ihata olarak idrak

edememekten gelen bir saik ile mümkün varlık âleminden kaçınıp, Vacib olan Vücuda yani Allah'ın ezeli ve ebedi varlığına sığınmışlar. İbn-i Sina'nın haşir konusunda "akıl burada gitmez" dediği gibi, bu zatlar da kalp merkezli bir meslek olmanın da bir noksanlığı ile imanın sair rükünlerinde aklen gidemedikleri için kendilerini ezeli varlıkta eritmişler.

Vahdet-i Şuhud: Allah'ın haricindeki bütün masivayı, yani eşyayı, nisyan perdesine sarıp, bir kenara atmak ve bir daha akla ve nazara getirmemek demektir. Bir nevi kâinatı unutmak ve hatıra getirmemek mesleğidir. Tıpkı kürek cezalıları gibi. Eski zamanlarda, gemilerde esirler ceza olarak kürek odasına atılır, bir daha hatıra getirilmezmiş. Aynı bunun gibi, **vahdetu'ş- şuhûd** salikleri de masivayı nisyan odasına atıyorlar. Allah'a olan huzuru ancak eşyayı nisyan atmak ile temin ediyorlar. Ama **eşyanın vücudunu inkâr etmiyorlar, sadece nisyan zindanına hapsediyorlar.**

Aynı şekilde **vahdet-i şuhud** da masiva ve kâinatı nisyan odasına kilitleyip, Allah ile kul arasına girmesini önlemektir. Yani Allah'ı unutturacak her şeyi unutmak ile cezalandırmaktır. Bu meslek belki risksizdir, lakin bu maddeci asırda tatbiki zordur.

Vahdetu'l- vücudda eşya tamamen inkâr ediliyor; **vahdetu'ş- şuhûdda** ise, sadece unutmak ve hatıra getirmemek esası var. **Vahdetu'l- vücudda** mahv ve sekir, yani kendini tamamen yok saymak ve manevî olarak kendinden geçme hali hâkimdir. **Vahdetu'ş- şuhudda** ise, sahve ve fark, yani kendi varlık şuurunda olmak ve Allah'ın varlığı ile eşyanın varlığını fark etme durumu hâkimdir.